

ISBN nr. 87- 89689 - 15- 1

1. udg. 1. oplag 1986

Eftertryk ikke tilladt iflg. dansk lov om ophavsret!

Eneforhandling: **SKOLA-System**

Nordvestpassagen 79

8200 Århus N.

tlf.: 86- 167707

Indhold:

	side:
Førford	1
<u>Læsekontrol - Opbygning af prøven</u>	2
<u>Fremgangsmåde - Læsefejl</u>	3
<u>Beregning - Obs! Læsesvage elever</u>	4
<u>Information - Vejl. eks. på Læsetal</u>	5
<u>Fejltallet</u>	5
<u>Anvendelse i praksis - Formål</u>	6 - 7
<u>Individualisering</u>	7 - 8
Eks. på <u>Træning i hurtiglæsning</u>	7 - 8
<u>Læseopgaver:</u>	
2.kl. januar (nr. 1) - 7.kl. marts (nr. 22)	9 - 26
<u>Tabel over læsehastighed</u>	27

Copyright og forhandling:

SKOLA - SYSTEM

Nordvestpassagen 79, 8200 Århus N.

tlf. (06) 16 77 07

Kopiering ikke tilladt iflg. dansk lov om ophavsret.

Det kan ofte være vanskeligt for en dansklærer at have et fuldstændigt overblik over en klasses eller en elevs læseudvikling.

Selv om man måske har indtryk af et jævnt glidende fremskridt, kan det næppe undgås, at visse spørgsmål dukker op på et eller andet tidspunkt af skoleforløbet:

Fortsætter udviklingen, eller er den måske stagneret på f. eks. fjerde klasses niveau, fordi eleverne hermed lige netop er i stand til at klare deres daglige arbejde?

Udnyttes den enkelte elevs muligheder fuldt ud, eller er der gradvis opstået arbejds(u)vaner, som eventuelt kan bevirke, at eleven retarderes "i forhold til sig selv"? - eller i hvert fald får en mængde spildtid i sit daglige arbejde?

I det følgende skal der gøres rede for en enkel kontrolforanstaltning, der er tænkt som en vejledning og rettesnor for lærere, idet den faktisk giver svar på ovennævnte spørgsmål.

LÆSEKONTROL:

Kontrollen går udelukkende på højtlæsningen, hvad der måske kan virke overraskende i første omgang, idet en god læsepræstation almindeligvis identificeres med en god indholdstilegnelse!

Begrundelsen er denne:

1. Højtlesning bedømmes gennem hastigheds- og fejlmåling.
2. Stillelæsning bedømmes gennem hastigheds- og opfattelsesmåling.
3. Hvis en elevs evner ellers er i normalområdet, vil en nedsat indholdstilegnelse under stillelæsning være begrundet i usikkerhed og fejllæsninger.
4. En højtlesningsprøve vil derfor være dækkende og give de fornødne oplysninger!

(Se senere om svage læsere og talemotorisk svækkede elever!)

OPBYGNING AFPRØVEN:

Læseprøverne i dette hæfte anvendes fra 2.kl. januar til 7.kl. maj og omfatter:

septemberprøve (undtagen 2.kl.)
gentages i november!

novemberprøve (undtagen 2.kl.)
gentages i januar!

januarprøve - gentages i marts!

martsprøve - gentages i maj!

Prøverne tages altså med to måneders mellemrum (fra september til maj. Dette medfører, at der foreligger et sammenlignings- og vurderingsgrundlag, som eleverne udmærket kan informeres om, f.eks. i form af opslag eller på "regnskabsark" (se senere).

Teksterne er udvalgt fra div. læsebøger og placeret efter stigende svarhedsgrad, både med hen-

syn til linjelængde og valg af skrifttyper.

7. kl. januar- og martsprøver er dog fra faglitterære skrifter.

I nogle af teksterne er der foretaget mindre ændringer af den oprindelige ordlyd, såsom tilføjelse eller udeladelse af enkelte ord for at ramme nøjagtig 100 eller 200 ord (2. kl. januar kun 50 ord).

Disse tal er valgt for at skabe et så simpelt beregningsgrundlag som muligt for fejlprocent. Der forekommer ingen deling af ord til næste linje i nogen tekst.

FREMGANGSMÅDE:

Materialer: stopur - papir til markering af fejl.

Bemærk, at der er angivet en overskrift til prøvestykket. Denne tæller ikke med hverken i tidtagning eller fejlberregning, men er kun angivet for at indstille eleven på indholdet og for (2. kl. januar) at give eleven lejlighed til at tyde ordet: en fælde, inden læsningen indledes!

Stopuret startes, og tiden regnes fra det tidspunkt, da eleven begynder på den egentlige tekst!

Når teksten er læst færdig, noteres læsetiden i sekunder.

LÆSEFEJL:

Læreren følger med i egen tekst og noterer med 1 streg på papiret hver regulær læsefejl, eleven begår. Med regulære læsefejl menes totale fejl-læsninger, udeladelse af stavelse eller endelse og overspringning af ord!

Hvis eleven går i stå eller giver op over for et ord, siges det af læreren og regnes derefter for en fejl, men giv ikke for lang tid, da eleven i så fald vil blive "straffet" dobbelt!

Såfremt eleven begynder forkert på et ord, men straks retter sig selv korrekt, regnes ordet for rigtig læst!

Rigtigt læste ord, men med forkert endelse, regnes for regulære fejl, f. eks. forveksling af en-

tal og flertal eller udsagnsords tidsbøjning!

Hermed er eleven færdigprøvet og tallene til beregningen klar!

BEREGNING:

LÆSEHASTIGHED angives sædvanligvis i antal læste ord pr. 10 sek. (ofte med 1 decimals nøjagtighed).

FEJLPROCENT: procentvis angivelse af fejllantallet.

eks.:

100 ord læst på 128 sek. med 4 fejl.

$$\text{læsehast.} = \frac{100 \times 10}{128} = \underline{\underline{7,8 \text{ ord/ 10 sek.}}}$$

$$\text{fejlprocent} = \underline{\underline{4\%}}$$

Bagest i dette hæfte findes en tabel over læsehastighed i intervallet 20 - 220 sekunder.

Tallene er udregnet for prøver, der indeholder 100 ord. Prøverne med 50 eller 200 ord kan derfor også aflæses ved henholdsvis at dividere eller multiplicere det aflæste hastighedstal med 2!

OBS!

LÆSESVAGE ELEVER:

Såfremt der i en klasse findes særlig svage læsere eller talemotorisk svækkede elever, kan det anbefales at benytte følgende fremgangsmåde:

Lad eleven læse i 2 minutter nøjagtigt og notér, hvor mange ord eleven når at læse (derfor talmarkering i lærerteksterne!), i øvrigt samme fremgangsmåde som angivet.

Disse resultater må udregnes, tabel aflæsning kan ikke finde sted!

eks.: eleven har læst 116 ord på de to minutter
(= 120 sek.) med 14 fejl.

$$\text{hast.} = \frac{116 \times 10}{120} = \underline{\underline{9,7 \text{ ord/ 10 sek.}}}$$

$$\text{fejlpr.} = \frac{14 \times 100}{116} = \underline{\underline{12,1\%}}$$

INFORMATION

Eleverne kan som før nævnt informeres om resultaterne, f. eks. ved at man benævner læsehastighed og fejlprocent som henholdsvis:

"læsetal" og "fejltal".

Det er let at forstå, også for mindre elever, at læsetallet skal stige og fejltallet gå mod 0 ved gentagelsen af prøverne, og at ændringerne i disse retninger er udtryk for fremskridt i læsevnen.

Informationen kan foregå gennem opslag eller, hvad der nok er bedre, gennem de hertil fremstillede elevhæfter, der kan følge hver enkelt elev i hele forløbet.

VEJLEDENDE EKS.PÅ LÆSETAL:

De følgende hastighedsangivelser må ikke opfattes som officielle eller eksakte normkrav, da de kun bygger på personlige erfaringer; men de vil nogenlunde dække, hvad man kan forvente af normallæsere på det angivne klassetrin:

2.kl.	ca. 10 ord/ 10 sek.
3.kl.	ca. 15 ord/ 10 sek.
4.kl.	15 - 20 ord/ 10 sek.
5.kl.	20 - 25 ord/ 10 sek.
6.kl.	ca. 25 ord/ 10 sek.
7.kl.	25 - 30 ord/ 10 sek.

FEJLTALLET

Om fejltallet kun dette: det gælder naturligvis om at komme så nær 0 som muligt. Der er intet foruroligende i en fejlprocent på 4 - 5! En fejlmargen af denne størrelse kan accepteres, da den ikke i nævneværdig grad vil influere på indholdstilegnelsen!

.....

ANVENDELSE IPRAKSIS:

Nedenstående oversigt angår 4 (egne) læsehøldselever og viser deres læseudvikling gennem 3. og 4.kl. indtil deres specialundervisnings ophør:

navn:	Jo.		Ge.		La.		G.C.	
	ha.	%	ha.	%	ha.	%	ha.	%
<u>prøve:</u>								
<u>sept.</u>	5,6	11,9	7,4	10,3	8,5	7,9	13,1	7,7
<u>gent. (nov.)</u>	10,8	7,7	13,3	8,1	14,9	3,9	16,7	5,0
<u>nov.</u>	6,5	6,5	10,4	5,6	11,8	8,5	14,2	7,1
<u>gent. (jan.)</u>	10,4	5,0	14,7	6,9	14,8	4,1	16,0	6,3
<u>jan.</u>	8,8	13,8	6,8	10,0	7,3	8,0	12,5	14,8
<u>gent. (mar.)</u>	7,9	10,7	11,0	7,6	8,5	9,0	10,0	9,2
<u>marts</u>	10,0	10,7	11,0	7,6	10,6	9,0	11,0	6,8
<u>gent. (maj)</u>	13,0	10,9	13,0	6,5	13,0	10,9	13,0	9,6
<u>sept.</u>	17,5	8,6	21,0	2,8	19,0	2,2	20,3	6,6
<u>gent. (nov.)</u>	19,3	3,4	22,2	3,0	21,0	3,6	23,5	5,0
<u>nov.</u>	14,6	8,0	19,0	4,7	17,7	3,3	23,6	5,6
<u>gent. (jan.)</u>	17,0	2,9	ophørt		22,0	3,0	24,8	3,7
<u>jan.</u>	14,7	6,8			15,5	4,3	18,0	5,1
<u>gent. (mar.)</u>	14,8	5,7			16,0	3,1	19,7	3,4
<u>marts</u>	13,0	4,5			16,3	6,1	20,7	6,4
<u>gent. (maj)</u>	17,5	3,3			16,7	4,0	18,8	3,1
	ophørt				ophørt		ophørt	

Ved undervisningens ophør er disse fire elever desuden bedømt i indholdstilegnelse. Det er altså ikke tilstræbt, at denne kontrolmetode skal opfattes som et forsøg på at erstatte prøver i indholdstilegnelse, eller at man skal hæfte sig for kategorisk ved en sammenligning mellem egne målinger og de talstørrelser, der er anført på foregående side, men at man skal:

FORMÅL:

udnytte den pædagogiske mulighed,

der ligger i en løbende kontrol af elevernes læsepræstationer, og den dermed forbundne mulighed for individualisering af læsetræningen og -stoffet!

INDIVIDUALISERING:

Udnyttelsen af læsekontrollen til individuel træning forstås bedst gennem betragtning af nogle (fiktive) eksempler:

A.	hastighed:	10,3 ord/ 10 sek.	fejl: 2,4 %
B.	"	: 20,9 ord/ 10 sek.	fejl: 14,2 %
C.	"	: 6,8 ord/ 10 sek.	fejl: 25,3 %

Elev A: langsom læser med god sikkerhed - bør trænes i hurtiglæsning, da fejlprocenten tillader det.

Elev B: hurtig læser med ringe sikkerhed - bør af hensyn til indholdsforståelsen holdes tilbage i hastighed, evt. med stof der ligger i overkanten af hans læseevne, så han tvinges til en art rebuslæsning i nogen tid.

Elev C: læseretarderet elev - stofkravet alt for vanskeligt, ringe eller ingen forståelse af det læste - bør trænes med læsestof ét til to trin lavere end klassetrinnet (specialundervisning).

EKSEMPEL PÅ

TRÆNING I

HURTIGLÆSNING:

Man kan f. eks. underkaste sin classes frilæsningssæt en 5-trins vurdering:

1. meget let
2. let
3. normal
4. svær
5. meget svær

Ud fra en sådan vurdering kan eleverne gøres indforstået med, at man hverken kan eller skal kunne læse alt stof lige hurtigt, for der må naturligt nok være en forskel på præstationen i gruppe 1. og gruppe 5. for enhver.

Træning foregår som minutlæsning: lad eleven

højtlyse 1 minut, tæl antal læste ord og lad eleven selv notere tallet, hver gang præstationen er blevet forbedret (også fejltallet!).

OBS!

En ekstra og meget vigtig fordel ved denne fremgangsmåde:

muligheden for indbyrdes konkurrence udelukkes! idet lærerens skøn er afgørende for en bogs indplacering i grupperne 1 - 5, for hver enkelt elev!

.....

En gennemført kontrol efter de ovenfor angivne linjer er ikke bare en sporadisk måling af en klasses eller en elevs mekaniske læsefærdighed, men kan være et incitament i dagligdagen, der tilmed tjener det særdeles vigtige formål at give læreren lejlighed til at sidde og "trække i trådene" og derved dirigere eleverne i den ønskede retning!

(Således er de fire omtalte læseholdselever (side 6) udelukkende ført frem efter ovenstående mønster!)

B. Skoulund Larsen

Århus.

2.kl. januar (nr. 1)

(En fælde)

En aften, da de små mus kom op på en hylde, var der stillet en ny fælde op.	18
Polle fik først øje på den. "Kom her hen, alle sammen," råbte hun.	29
"Så skal I se et fint, lille hus med en pæn stue, et stort vindue og en lille dør."	39 43 50

(H.K. With: "En familiehistorie")

2.kl. marts (nr. 2)

(Grisen i laden)

Fra den dag kom pigen stadig ned i laden til grisen, og hver gang havde hun mælk med til ham,	20
og hun fortalte ham om den dejlige prins, der var forsvundet.	28
"Og jeg holdt så meget af den lille prins!" sagde hun bedrøvet.	40
Hun anede ikke, at grisen forstod hende.	50

(E. Henningsen: "Prinsen, der ikke ville vaskes")

3.kl. september (nr. 3)

(Pigen i skoven)

Engang havde hun gået i lang tid i en mægtig stor skov.	
Så var det en dag, hun var blevet træt	21
og satte sig ned på en tue,	
og der faldt hun i søvn.	34
Da drømte hun, at hun gik længere ind i skoven	44
til en lille, tømret hytte,	
og der var hendes brødre.	54
I det samme vågnede hun,	
og lige foran sig så hun en sti	67
i den grønne mose, og den sti	
gik dybere ind i skoven.	79
Den fulgte hun, og langt om længe	86
kom hun også til sådan et lille træhus	94
som det, hun havde drømt om	100

(P.C. Asbjørnsen: "De tolv vildænder")

3.kl. november (nr. 4)

(De tre brødre)

Nu var der en mand, som havde tre sønner.	
Den ældste hed Peter, den næste hed Povl,	
og den yngste hed Per.	
Den ældste var så god til at spille på fløjte,	32
at alle folk blev ved at høre på ham,	41
lige til de faldt i søvn.	
Den anden kunne en hel læsebog udenad,	54
og han kunne snakke så hurtigt,	
at alle mennesker faldt i søvn	66
ved at høre på ham.	
Men Per forstod ikke ret meget andet	78
end at bruge skovl og spade.	
Han sled og slæbte, så lang dagen var.	92
Altid sang han og var i godt humør.	100

(Kappel Bøcker: "Prinsessen, der ikke kunne sove.")

3.kl. jan. (nr. 5)

(Musen på rejse)

En ung mus gik engang på rejse for at se sig om i verden.	14
Det varede dog ikke længe, før den igen kom tilbage til sin mor.	19 27
Den gav sig nu til at fortælle, hvad den havde oplevet på rejsen.	40
"Jeg kom ind i en stor lade, og der fik jeg øje på et rædsomt dyr.	56
På hovedet havde det en rød kam, og på fødderne skarpe kløer.	68
Det slog om sig med vingerne, som om det ville slå alt i stykker rundt om sig.	82
Med det samme åbnede det sit næb og skreg sådan, at jeg blev meget bange."	92 100

3.kl. marts (nr. 6)

(Røgen mellem klipperne)

Arne løb med det samme. Henrik ville følge efter, men det var mørkt, der var en masse røg, så han kunne ingenting se.	18
Han løb vist denne vej, tænkte han og gik op over en lille klippe.	30
Men det var nok alligevel ikke den vej, for da han kom op ad klippen, så han, at der hverken var røg eller ild til den side.	45 54 64
Der lå en båd ved klippen. Henrik skulle lige til at vende om.	77
Da hørte han, at der kom en mand løbende. Han løb ned mod båden.	86
Hvorfor mon han løber ned mod båden, tænkte Henrik.	100

(Hare, Jordal: "Den gule motorbåd")

(Krig i molboernes land)

En skælm bildte engang molboerne ind, at der var udbrudt krig, og at fjenden snart ville komme til deres land.	20
Derfor besluttede de at gemme så meget som muligt af, hvad de ejede, for at fjenden ikke skulle få fat i det.	42
I kirketårnet hang der en klokke, som de holdt særlig meget af. Den ville de først og fremmest have gemt.	60
Efter meget mas og besvar fik de den endelig ned fra tårnet. Men så var de længe uenige om,	71
hvor de skulle gemme deres klokke; de fleste mente dog, det måtte være bedst at sænke den i havet.	81 89 100

(Uglen og rågerne)

Da de kom helt hen til træet, var det ikke svært for dem at se, hvad der var på færde.	20
Trykket tæt ind til stammen, sad der en enlig fugl; dens næb var krumt og skarpt,	30
dens fjer sad så underlig pjusket på dens krop, og det så ud, som om den havde horn.	45 54
Det var den fugl, der havde vakt rågerens raseri. Den måtte nu ene forsvare sig mod den store rågehær.	63 73
Vagtsom og hurtig drejede den hovedet snart til den ene og snart til den anden side og huggede med næbbet og med sine spidse kløer efter rågerne.	79 89 98 100

(Biltyven)

Både Eva og Henrik måtte tale med politiet.	
De fortalte alt om den sorte folkevogn.	
Og de fortalte om manden, der kom med	23
på det første billede, som Henrik tog af sin bil.	33
De sagde, at de sagtens kunne kende ham,	
fordi han havde en strikket trøje ligesom Henriks.	49
"Havde han da den trøje på, hver gang De så ham?"	
spurgte politibetjenten.	62
"Nej," svarede Eva, "kun de første to gange,	70
og så på det billede, som Henrik tog af ham."	80
"Har De det billede?" spurgte politibetjenten.	86
"Ja," svarede Henrik, "jeg tog det med.	
Jeg har det her i min lomme."	100

(Hare, Jordal: "Den sorte folkevogn")

Martin havde en kat, som hed Sippe.	
Den havde været væk hjemmefra nogen tid,	
og Martin var klar over, at den måske	
havde fået killinger et eller andet sted.	29
Netop denne aften var Sippe kommet tilbage	
og havde strøget sig op ad hans ben.	44
Den skiftevis mjavede og spandt	
og viste på alle måder, at den ville ham noget.	59
Martin kendte Sippe godt og vidste,	
at det var en usædvanlig klog kat.	72
Derfor fulgte han efter den.	
Først gik den hen imod kirken, derpå sprang den	86
op i et træ, og derfra forsvandt den	
gennem en stor glug i kirketårnet.	100

(Dan Byström: "Spøgeriet i Gammelhavn")

(Om Danmark i gamle dage)

Det var i gamle dage.	
Der var ingen byer med huse og gader og knejsende kirketårne.	13
Der var ingen skoler, for der var ikke mange drenge, og de, der var, lærte af deres far at skyde med bue og pil, jage hjorten i dens skjul,	26 45
dræbe bjørnen for at lave klæder af dens pels, og gnide to stykker træ mod hinanden, så der gik ild i dem.	61
Når de kunne det til gavn, var de udlært.	76
Der var heller ingen jernbaner, ingen dyrkede marker, ingen skibe på havet, ingen bøger,	90
for der var jo ingen, som kunne læse dem.	
Der var næsten ikke andet end træer.	106
De stod alle vegne, fra kyst til kyst, spejlede sig i alle åerne og søerne	121
og rakte deres mægtige grene op mod himlen.	
De hældede sig ud over stranden, dyppede deres grene i det sorte mosevand	135
og så fra de høje bakker stolt ud over landet.	152
De kendte alle sammen hinanden, for de hørte til en stor familie, og det var de stolte af.	170
"Vi er alle sammen egetræer," sagde de og brystede sig.	
"Vi ejer landet, og vi regerer det."	187
Og det havde de ret i, der var kun ganske få mennesker dengang.	200

(C. Ewald: "Bøgen og egen")

(Da H.C. Andersen var barn)

Han skal i teatret for første gang i sit liv og se et stykke af Holberg.	16
Hans far har læst det højt, så han kender indholdet. Det er lavet om til opera,	32
og han glæder sig til at høre dejlig musik og sang. Han kan næsten ikke kende sin far, så fin han er og så glad. Går han ikke der og fløjter og synger?	54
Jo, Hans Andersen er stolt over, at han kan gå i teatret med familien; men det sker heller ikke mere end én gang om året, så stykket skal vælges med enorm omhu, og aftenen skal nydes.	71 90 101
Endelig låses døren, og de vandrer i mørket ind gennem gaderne. Men i aften er det ikke så slemt med mørket, for Hans Christian har far ved hånden, og han har så meget at glæde sig til og har ikke tid til at tænke på alle de onde, mystiske magter, der gør verden så uhyggelig.	119 141 155
De når den store bygning og går ind ad en bred dør. Gennem et hul i væggen får far af en dame på den anden side rakt de røde og gule billetter. Døren til salen går op, og Hans Christian tør næsten ikke gå længere.	177 192 200

(Karen Margr. Bitsch: "Født i andegården")

(Bertel Thorvaldsen i Rom)

Fra Rom havde Thorvaldsen i de første år af og til sendt billedhuggerarbejder hjem både til sine forældre og til Kunstakademiet.	
Men hans hovedarbejde stod i Rom; det var en statue af en græsk kongesøn fra oldtiden, Jason.	
Thorvaldsen var begyndt på Jason i efteråret 1800; én gang havde han knust statuen.	52
I 1803 havde han udført den i gips i overnaturlig størrelse; men det så ikke ud til, at nogen ville betale, hvad det ville koste at få den udført i marmor.	72
Thorvaldsen forberedte sig da på at rejse hjem og lade sin gips-Jason stå. Hans kufferter var pakket og surret fast på rejsevognen; men en rejsekammerat blev forsinket, og rejsen blev udsat en dag.	91 100 116
Netop den dag kom der en tjener til Thorvaldsens bopæl og spurgte, om hans herre, en engelsk bankmand ved navn Thomas Hope, kunne få lov til at se Jason.	134
Thorvaldsen svarede ja, og Thomas Hope syntes så godt om statuen, at han spurgte, hvor meget det ville koste at få den udført i marmor.	154 170
"5000 kr." svarede Thorvaldsen.	
Det var særdeles billigt, og Thomas Hope tilbød at betale 1000 kr. ekstra, når statuen var færdig.	182
Nu var Thorvaldsen nødt til at blive i Rom.	200

(efter J.M. Thiele)

(Vintertid og vinterleg)

Det var midt om vinteren og knagende koldt.	
Alle ruder var fast tilfrosne, nogle med eventyrlige roser, som fik farve af det rødgule solskin, der	16
svagt brød igennem dem, andre med tæt, grå, lodden rimfrost, som ikke slap nogen stråle ind, undtagen	34
på de steder, hvor vi børn havde moret os med at smelte runde huller med fingerspidserne for at kigge	53
ud i vintereventyret. Udenfor var der et hav af strålende lys. Himlen var stålblå og dirrende af sol;	70
den frosne, løse sne var tindrende hvid med skarpe, blålige skygger der, hvor den dækkede gårder og buske.	88
I disse dage legede vi nede ved bækken, hvor der havde dannet sig kæmpestore istapper og fantastiske	107
huller. Vi legede, at vi boede der, og lå og indbildte os, at vi havde det godt og varmt inden døre.	125
Bækkens små vandfald var stivnet i mærkelige, knudrede figurer. Hist og her var der store revner i isen,	143
og gennem dem kunne vi se det sorte, hemmelighedsfulde vand dybt nede og høre det mumle og fortælle,	162
når vi lagde øret til.	176
Her ved bækken havde min bror hentet sig en sygdom, en farlig sygdom. Nu lå han med høj feber,	
kort åndedræt og stønnende hoste.	200

(Jacob B. Bull: "Lilleblakken")

(Hverdag i en lille by)

Dengang jeg var dreng, var Lundkøbing en meget lille by.	
De fleste tog susede forbi, og kun en gang om morgenen og en gang om aftenen standsede et af disse langsomme bumletog, der slæber sig træt hen ad skinnerne	39
og stopper mange gange med et tilfreds suk, som om den sidste energi nu var brugt op, og al videre bevægelse udelukket.	61
Vi kendte alle sammen hinanden i byen. Politibetjenten, som skulle sørge for ro og orden, var på fornavn med mange af de voksne, og alle vi drenge havde en følelse af,	69
at han kendte ikke så lidt til, hvad vi foretog os.	92
Det betyder nu ikke på nogen måde, at Tykke Hansen	113
lå på lur bag træstammer eller stod i skjul bag stakitter og plankværker for at holde øje med os,	132
tværtimod. Som regel sad han i sin stue i det gule hus på hovedgaden lige ved stationen. Her sad han med sin avis og røg pipe dagen lang.	155
Hver gang man kom i nærheden af huset eller gik forbi	171
og kiggede hen på gadespejlet, fik man øje på en bølgende røgsky, og blev man stående, til den lettede,	190
dukkede Hansens små, runde og stirrende øjne frem af tågen.	200

(B.B. Møller: "Fra en lille by")

(Negrene og deres hvide læge)

De indfødte har deres bopladser langs floden. Her lever
de hele livet. De arbejder kun lige akkurat så meget,
at de kan skaffe sig den mad, de har brug for,
passer til husbehov deres jordlodder, hvor de hele året 39
høster bananer og maniok-rødder, som de laver en slags
brød af. Ellers driver de tiden bort. 55
De, der ikke bor langt inde i urskoven, tager af og til
arbejde hos de hvide tømrerhandlere, i reglen med det 76
formål at tjene penge til at købe sig en kone eller to.
Men selv om negrene ikke må slide for føden, 97
og selv om de klarer sig uden tøj i den smeltende varme,
og husene kun er spinkle bambushytter, som er rejst 118
i en fart, så har de bekymringer nok alligevel.
I det usunde klima trives alle slags uhyggelige sygdomme, 136
og de har ingen læger til at hjælpe sig.
Det er ikke noget paradys, de lever i. De er dømt 156
til at dø under frygtelige lidelser, hvis ikke de hvide
vil hjælpe dem med deres lægekunst, så Albert Schweitzer 175
vidste, hvad han gjorde, da han valgte at vie sit liv
til lægegerningen i Afrika. 190
De syge stakler hernede trængte til ham.
Nøden var forfærdelig.

(Titt Fasmer Dahl: "Eventyret om Albert Schweitzer")

(Om oldtiden)

Der brændte et bål i urskoven, det eneste i miles omkreds. Det var tændt på et åbent sted ind under en hældende klippeskrant, der vendte fra vinden.	
Ovenover gik blæsten tungt gennem skoven,	33
natten var mørk og uden hverken måne eller stjerner.	
Regnen silede ned. Men ilden under klippen stod	50
roligt til vejrs i klare luer fra en dyngke kvas; lyset dannede ligesom en hule i den dybe nat.	69
Rundt om bålet lå en gruppe mennesker og sov, alle så nær, at lyset kunne nå dem. De var nøgne.	89
Der var kun mænd. Hver lå og sov med en kølle i hånden eller lagt ned lige ved til at nå i søvne.	112
Deres flettede kurve med forskelligt forråd i, frugter og rødder, lå i græsset rundt om bålet,	128
hvis runde lysområde i den vilde skov holdt gruppen sammen.	
Nogle skridt uden for klippen, hvor det regnede, og mørket krøb nær, skimtedes rosterne af et slagtet zebralignende dyr, et offer til ilden.	146 161
Kun en af hele selskabet var vågen. Han sad ved det blussende bål uden at røre sig ret meget, men hans øjne	183
var aldrig stille; det var en stor, sværlemmet knøs af usædvanlig stærk vækst, skønt endnu ikke moden.	200

(Johs. V. Jensen: "Dreng")

(Handel med romerne i gamle dage)

Hvad havde de fremmede så at byde til gengæld for ravet, det smukke matglinsende havguld? - Jo, de havde i sandhed sjældne ting til fals, sager af en særlig skønhed, som svød og brændte i øjnene og nok kunne friste. Der var udhængte og støble ting af bronze, kar, spande og kasseroller.	51
Alt sammen var det præget med romersk mærke, så ingen siden af misundelse skulle tvivle på sagernes hjemsted.	69
Der var skåle, vaser og drikkehorn pålagt med snoede mønstre af guld- og sølvtråde, men ellers af et besynderligt, skært stof, så gennemsigtigt som vand og klart som luft.	88
Slige ting skulle man behandle med megen varsomhed.	106
Det måtte en bonde fra Eleshøj så sørgeligt sande en dag, da han, lykkelig og glad over sin gode handel, stuede det hele sammen i en blankslidt skindpose, som han slængte på nakken. Da lød der en kvasen, og bittert var det for manden at erfare, at hans skønne, gennemsigtige nyerhvervelser havde været så skøre som hønseæg og var gået i skår.	127 148 167
Hos romerne kunne man også købe smykker af ædelt metal. Når en anselig handel omsider var afsluttet, bød den romerske kræmmer gerne på et glas herlig, sød mjød, klart og gyldent som solskin.	186 200

(Børge Børresen: "Kimbrertoget")

(Et middagsmåltid i forrige århundrede)

Måltidet stod på kartofler og stegt flæsk, en ret, der vankede en gang om dagen der på gården.	
Panden stod på en bevægelig træplade, for at dens indgroede sorthed ikke skulle sværte det skurede bord.	
Enhver i laget var til en begyndelse alvorlig optaget af at renpille de skurvede kartofler.	50
De mindre måtte som sædvanlig foretage denne afpilning med en gaffel, dels fordi der ikke var knive nok til alle, men mest fordi man ikke kunne betro småfolk så farligt et våben.	70
Efterhånden som dette arbejde skred frem mod sin fuldendelse, rejste der sig foran enhver i selskabet to rygende dynger af højst uensartet indhold, den ene med kartoffelpylling, den anden med de gule, runde frugter, der længe havde fristet de sultne gæster.	82
Så snart pilningen var til ende, og man havde rensset fingrene ved at gnide dem nogle gange op og ned ad bukselårene, begyndte indkørselen. I et selskab, der var sammensat af så uensartede bestanddele, kunne denne ikke foregå uden en hoben rivninger, der måtte udjævnes af moderen, som havde påtaget sig ordenspolitiets rolle og røgtede sit utaknemmelige hverv samvittighedsfuldt.	99
Hvert øjeblik vrælede de mindre op om blodige forurettelser. De indløbne klager drejede sig især om "krænkelser af ejendomsretten".	115
	132
	150
	167
	181
	200

(Jeppe Aakjær: "Da lampen tændtes")

(Provsten og hans nye hjælpepræst)

Ved siden af provsten stod fløjdøren åben ind til dagligstuen, et stort, herskabeligt rum, hvor husets datter, en rød-blond dame, sad og syede ved en højstammet lampe med søgrøn silkeskærm.	
Alt var stille. Det var, som om al lyd var druknet i snehavet derudenfor. Foruden provstens tonende bas hørtes kun kakkelovnsildens buldren og den ensformige eftersnakken af en papegøje, der sad i et bur hos frøkenen inde i dagligstuen.	55 69
Den fremmede var provstens nye kapellan, hvis ankomst man ikke alene i præstegården, men overalt i sognet havde ventet i største spænding. Især havde provst Tønnesen i den sidste tid gået usædvanlig tankefuld omkring og forberedt sig på at modtage sin unge lærling og medhjælper; og ikke så sære havde man i dag rejst sig fra middagsmåltidet, før præsterne trak sig tilbage til studereværelsets grønne halvskumring, hvor de sad på fjerde time og drøftede allehånde ting, deres fælles, ansvarsfulde gerning vedrørende.	86 102 121 135 150
Det var næsten udelukkende provsten, der havde ordet. Kapellanen var endnu en ganske ung mand på seks og tyve år, og det var kun få dage siden, han af bispen havde modtaget den højtidelige indvielse til sin sjælehyrdegerning.	169 187
Han følte sig øjensynligt også endnu lidt trykket af sin nye værdighed.	196 200

(Henrik Pontoppidan: "Den nye kapellan")

(Om at være læseretarderet)

En svigtende læsevne er et alvorligt handicap over for en række af skolens fag, der kræver hjemmeforberedelse: geografi, naturhistorie osv. Her må forældre og søskende mange gange træde hjælpende til ved at læse dagens lektier højt for en ordblind. Dette kan være ydmygende, især hvis en yngre bror eller søster får dette hverv overdraget.	54
Den ordblind kan ofte, når han får lidt hjælp til lektierne, være dygtig i fortællefagene, men man må ikke glemme, at der specielt er vanskeligheder ved at huske fremmede og usædvanlige navne.	72 86
Når dyslektikeren har svært ved geografi, hænger det dog ikke alene sammen med den dårlige erindring om navne (for at kunne huske navnene, skal man helst have en visuel erindring om disse), men også med orienteringsvanskeligheder på landkortet. Det er svært for den ordblind visuelt at indprente sig byers og floders beliggenhed imellem det væld af signaturer, som udgør et geografisk kort. Tænk også på, hvorledes floder snor sig ud og ind, mens bjergkæderne er orienteret i forskellige retninger.	105 122 141 161
I geografi er der heller ikke nogen "handling", som kan være til støtte for hukommelsen.	175
I historie er der ganske vist et handlingsforløb, men til vanskelighederne med at huske navnene føjer sig besværet ved årstallene.	190 200

(K. Hermann: "Om medfødt ordblindhed", side 151)

(Nykøbing Sjælland og dens omegn)

Nykøbing gemmer sig i en krog af Nykøbing bugt, hvor den brede inderlavning næsten danner drag mellem Odsherreds nordlige del og Rørvighalvøens sandede flader. Mellem byen og den beskyttende halvø Nakkeland ud til Isefjorden strækker sig en lav, dikebeskyttet flade, som østpå sænker sig i den afsnørede, stærkt reducerede Hovvig.	50
Med Algade, Nykøbings hovedstrøg, som formidler langs den gamle kystskrænt, glider landet sydfor over i yppig moræne med lystskoven Grønnehave og en dejlig udsigtsvej langs fjordkysten forbi godset Annebjerg.	66
Som eneste købstad kan Nykøbing med nogen ret regne sig for Odsherreds hovedstad, men dens beliggenhed er dog for afsides til, at den kan fungere som andet end oplandsby for de nærmeste sogne.	97
Længere sydpå tyr befolkningen til nyere stationsbyer som Vig, Fårevejle og Svinninge, og også Holbæk og Kalundborg tager deres del. Om sommeren derimod blomstrer Nykøbing som midtpunkt i den vidtstrakte ferieverden langs landsdelens nordkyst. Den industrielle virksomhed er beskeden og overskygges som beskæftigelsesfaktor langt af byens store institution, Statshospitalet, der optager et betydeligt areal syd for Grønnehave.	112
Bortset fra kirken, et af landets ganske få toskibede anlæg, har Nykøbing ikke bevaret ældre bygningsminder af større interesse. Byen er centrum i Nykøbing - Rørvig kommune, der tæller godt 6000 indbyggere.	129
	144
	156
	169
	187
	200

